

Katsaus Arktisen Lapin ympäristönsuojelun vuoden 2025 toimintaan

Lupa- ja päätösasioiden, tehtyjen valvontojen sekä annettujen lausuntojen lukumäärät vuosien 2021–2025 ajalta löytyvät tämän raportin liitteestä (ALyn toiminnan koontitaulukko). Seuraavassa on avattu toimintaa hieman tarkemmalla tasolla vuoden 2025 osalta.

Lupa- ja päätösasioista uusia ympäristölupahakemuksia tuli eniten koko ALyn toiminta-aikana (13 kpl). Muutos ei kuitenkaan ole kovin suuri. Myös maa-ainesten ottamislupahakemuksia tuli eniten koko toiminta-aikana (15 kpl). Lupajonossa oli vuodenvaihteessa 2025-2026 enemmän hakemuksia kuin vuoden 2024-2025 vuodenvaihteessa. Vuonna 2024 lupajonoa pystyttiin purkamaan, kun taas vuonna 2025 lupajono lisääntyi. Meluilmoitusten määrä on ollut viime vuosina melko vakio; noin 20 kpl / vuosi.

Vuonna 2025 valvontaa on toteutettu toukokuuhun asti valvontaohjelmaan 2024–2025 ja kesäkuusta joulukuuhun valvontaohjelmaan 2025–2026 perustuen. Valvontaohjelmasta käyvät ilmi ympäristönsuojelulain sekä jätelain mukaiset suunnitellut tarkastukset. Valvontaohjelmien tarkastuksista on toteutunut vuosittain noin 90-95 %. Tarkastuksia ei ole pystytty tekemään sellaisiin kohteisiin, joissa toiminta ei ole vielä lupapäätöksen antamisen jälkeen alkanut, vaikka kohde on jo merkitty valvontaohjelmaan tai joissa toiminta on ollut keskeytettynä kyseisen valvontaohjelman mukaisena aikana. Lisäksi maa-ainesvalvontaa on toteutettu keväällä 2025 laaditun suunnitelman mukaisesti. Pienimuotoista muuta valvontaa on tehty myös muun valvonnan ohessa eikä kaikkea valvontaa ole kirjattu asianhallintajärjestelmään tai valvontataulukkoon. Valvonnan toteutumista tarkastellaan tarkemmin vuosittaisessa valvontaohjelmassa.

Haittailmoituksia vuonna 2025 otettiin vastaan yhteensä 40 kpl, mikä on huomattavasti enemmän kuin edellisvuonna. Määrä ei kuitenkaan poikkea sitä aiempien vuosien määrästä juurikaan. Jatkoreagoimatta on jäänyt mm. roskaantumisolmoituksiin, joihin ei ole annettu kirjallisia lisätietoja ilmoittajan toimesta, vaikka niitä on pyydetty. Joidenkin kohteiden selvittely on myös erittäin haastavaa johtuen esim. kiinteistön omistajan menehtymisestä tai muuttamisesta ulkomaille. Lisäksi joukossa on niin vähäisiä asioita, ettei niihin ole jätelain 75 §:n nojalla ollut tarvetta tai syytä puuttua. Osa ilmoituksista on saapunut myöhään syksyllä, jolloin on todettu, että asioiden käsittelyä jatketaan seuraavan vuoden puolella lumien sulettua. Viranomaisen on ottanut itse vireille 5 uutta kohdetta. Lisäksi vuonna 2025 on jatkettu aiempina vuosina saapuneiden haittailmoitusten ja itse vireille otettujen kohteiden valvontatoimia. Haittailmoitusten perusteella vireille tulevat asiat saattavat viedä viranomaisen aikaa runsaastikin, mikäli asiassa joudutaan käyttämään kehotuksia tai jopa hallintopakkomennettelyä.

Ympäristönsuojeluviranomainen on antanut lausuntoja muihin organisaatioihin 4 kpl. Lausunnot ovat olleet moninaisia aina pienimuotoisista asioista laajoihin Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa käsittelyssä oleviin ympäristö- ja vesitalouslupiin sekä YVA-menettelyihin. Lisäksi lausuntoja on annettu hallinto-oikeuksille muutoksenhakuasioissa, näitä ei ole mukana lukumäärässä. Alueen kunnille sisäisesti annettiin lausuntoja 26 kpl (esim. kaavalausuntoja, lausuntoja rakennusvalvontaviranomaiselle).

Ympäristönsuojeluviranomainen on osallistunut palavereihin mm. Lapin ELY-keskuksen ja poliisin kanssa. Lisäksi ympäristönsuojeluviranomainen on osallistunut ELY-keskuksen tekemiin tarkastuksiin valtion ympäristönsuojeluviranomaisen valvomissa kohteissa.

Marras-joulukuussa Arktisen Lapin ympäristönsuojelu laati kuntalaisille suunnatun kuntien nettisivuilla ja osoitteessa arktisenlapinyns.fi julkaistun asiakastytyväisyyskyselyn. Kysely julkaistiin myös saamenkielisinä. Vastauksia tuli varsin vähän; 42 kpl. Tulosten perusteella ei pystytäkään kovin

pitkälle meneviä johtopäätöksiä tekemään. Noin puolet vastanneista oli asioinut Arktisen Lapin ympäristönsuojelun kanssa. Ohessa liitteenä koonti asiakastytyväisyyskyselyn tuloksista.

Vuonna 2024 perustettu ympäristöasiantuntijan virka saatiin täytettyä maaliskuussa 2025. Ympäristöasiantuntijan tehtäväkuvaan kuuluu myös ympäristönsuojelumääräysten laadinta. Rekrytoinnin myötä ympäristönsuojelumääräysten laadinta on lähtenyt etenemään. Laadintaa on tehty viranhaltijavalmisteluna ja rinnalla on toiminut kuntien nimeämistä jäsenistä muodostunut työryhmä. Vuoden 2025 lopussa alustava luonnos ympäristönsuojelumääräyksistä oli koottu. Ympäristönsuojelumääräysten laadinta vuoden 2026 alusta jatkuu sidosryhmätapaamisilla ja kuntien viranhaltijoiden tapaamisilla. Syksyllä 2025 pidetyssä johtavien viranhaltijoiden palaverissa on sovittu vuonna 2026 toteutettavista kaikkien kuntien kunnanvaltuustoille erikseen kohdennettavista ympäristönsuojelun toiminnan esittelyistä. Edellä mainituilla toimenpiteillä on mm. tarkoitus tehostaa tiedottamista ALYn toiminnasta.

Vuonna 2025 henkilöstöllä on ollut jonkin verran virkavapaita ja muita poissaoloja. Resurssihaasteet ovat aiheuttaneet lupajonon lisääntymistä ja kesän valvontamäärän vähenemistä. Lisäksi tiedottamiseen ei ole pystytty panostamaan laajassa mittakaavassa.

Suurimmat resurssihaasteet kohdistuvat vuosittain valvontakauteen, jolloin myös pidetään suurin osa vuosilomista. Valvontakausi on Lapissa varsin lyhyt eikä vakinaisella henkilökunnalla ole riittävästi resursseja selviytyä kaikista valvontatehtävistä valvontakauden puitteissa. Talousarviossa vuodelle 2026 varattiin määrärahat kuuden kuukauden määräaikaiselle ympäristötarkastajalle. Kuitenkin jo aivan loppuvuodesta 2025 oli käynyt selkeäksi, ettei 6 kuukauden määräaikaisuus ole riittävä lisäresurssi. Lupahakemusten määrän osalta vuodelle 2026 tuli joulukuussa 2025 tietoon erittäin merkittävä lisähakemusmäärä vt 21 (Enontekiö) ja vt 4 (Utsjoki) liittyviin hankkeisiin. Hakemuksia on odotettavissa heti tammikuussa 2026.

Resursseja tarkastellaan jatkossa vähintäänkin vuosittaisen valvontaohjelman sekä valtuustokausittain laadittavan valvontasuunnitelman yhteydessä. Resursseihin liittyen ns. hajajätevesiasetuksen mukaista valvontaa ei ole pystytty koko ALYn toiminnan aikana tekemään muuta kuin haittailmoitusten perusteella.

Arktisen Lapin talousarvion toteuma vuonna 2025 on ollut ylijäämäinen. Näin ollen kuntien maksuosuudet ovat olleet arvioitua pienemmät. Ohessa liitteenä talousarvion toteuman 1-12/2025 mukainen laskelma kuntien maksuosuuksista vuonna 2025.